

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Жалість до окупантів – це жорстокість до своїх.

Передплатний індекс 33545

МИКОЛІ МІХНОВСЬКОМУ 150 РОКІВ!

Історичний клуб "Холодний Яр", Національний університет "Кієво-Могилянська академія", ГО "Український студент" та Благодійний фонд "GlorUa" запрошують 31 березня о 18.00 на вечір, присвячений 150-річчю державного і військового діяча Миколи Міхновського. Адреса: Культурно-мистецький центр НАУКМА (вул. Ллїнська, 9), актовий зал (3-й поверх). Запрошуємо до участі та співучасті в організації всіх, хто шанує Миколу Міхновського. У програмі – концерт Визвольної пісні гурту "Хорєя козацька".

"Українська нація мусить добути собі свободу, хоч би захиталася ціла Росія!" – ці слова Міхновського, сказані 1900 року, винесені в епіграф книги "Микола Міхновський. Спогади, свідчення, документи", яка стала книгою 2021 року.

І сьогодні, у час екзистенційної війни з Росією, ми повторюємо їх. Але зараз за нами ЗСУ, Національна гвардія, США і 50 країн Європи, а за спиною в Міхновського в 1900 році нікого не було. Та все ж він із щоптою однодумців кинув виклик колосові Росії в час її розквіту. Та ще й проголосив ідею Самостійної України тоном "певним себе, ясним, виразним, важким". "...Я сказав би, – зазначив Дмитро Донцов, – [тоном] панським, шляхетним, в якому не було й тіні запобіливо-покірного тону до «старшого брата», тоном мужнім, подекуди трагічним, тоном політичного закликую до великих діл".

Донцов назвав "Самостійну Україну" Міхновського апелем (тобто зверненням) до "неспідлених сердець". Ці слова Міхновський закликав визволитися "не від гнету того чи іншого (напр., царського) режиму, а від «панування чужинців» (тобто росіян. – Ред.)... Думка в ті часи серед нашого інтелігентського загалу цілковито еретична".

"Брошура Міхновського зробила вражіння вибухлого бомби", – стверджував Донцов. Багато хто перелюбкався, засудив гасло самостійної України як антидемократичне, антиросійське. І все ж він запалив національне багаття в душах мільйонів українців, виплевав героїчне покоління 1917 – 1920-х років. Бо апелював "до людей віри, честі і характеру".

Велика Олена Теліга ставила Миколу Міхновського в один ряд з Тарасом Шевченком, Оленою Пчілкою, Іваном Франком і Лесею Українкою. Бо вважала, що Міхновський мав "цивільну відвагу". І в його конфлікті

з письменником Володимиром Короленком, якому Міхновський не подав руки як зрадникові нашого народу, була повністю на боці Миколи Міхновського.

Чому досі в Полтаві, де Міхновський проголосив гасло Самостійної України, є музей російського письменника Короленка, який у пресі в 1918 р. виступав проти українського війська, а немає музею українського діяча Міхновського?

"Міхновський, Олена Пчілка, Леся Українка – великі взірці цивільної відваги, – стверджувала Олена Теліга. – Сучасники не зносили їх власне за те, за що ми тепер влаштуємо їм ювілей".

І ось надходить великий ювілей – 31 березня виповнюється 150 років від дня народження Миколи Міхновського. Ми маємо гідно відзначити цю подію.

Ця дата є в постанові Верховної Ради "Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2022 – 2023 роках", які мають відзначатися на державному рівні. Але де гарантія, що це станеться? Вже не одну дату проминули, не відзначили на державному рівні.

Ось приклади за цей рік. Беру їх з постанови Верховної Ради України: 2 січня виповнилося 140 років від дня народження генерал-хорунжого Армії УНР Всеволода Петріва, 7 січня – 170 років від дня народження Миколи Аркаса, 11 січня – 110 років від дня народження останнього головнокомандувача УПА Василя Кука, 12 січня – 150 років від дня народження художника Василя Кричевського, 24 січня – 130 років від дня народження вченого Віктора Доманицького, 3 лютого – 70 років від дня народження кобзаря Миколи Будника; 6 лютого – 210 років від дня народження композитора Семена Гулака-Артемовського...

Ви щось чули про державне вшанування цих визначних українських діячів? І це в час війни, коли мають говорити не тільки гармати, а й наші великі предки. Слово, пісня і слава яких допоможуть нам перемогти в екзистенційній війні з Росією.

Було б справедливо, щоб у вшануванні ідеолога Самостійної України об'єдналися і держава, і громадськість, і церква. Чому церква? Бо Міхновський один з перших домагався автокефалії української церкви, із завзяттям проповідував цю ідею щонайменше з 1912 року. Тоді в газеті "Сніп" він першим порушив питання про автокефалію української церкви.

Цю ідею пропагував і на мітингах навесні 1917 року. Член Центральної Ради Микола Ковалевський писав: "Як сьогодні пригадує його гомові слова, звернені до багатотисячної юрби, зібраної перед пам'ятником Богдана Хмельницького: «Патріарха українського нам треба!»".

Радіємо, що Миколу Міхновського в Україні вшановано: його праці виходять друком в Україні, про нього пишуть монографії.

24 серпня 2003 р. в Харкові на приміщенні Харківської інженерно-педагогічної академії відкрито меморіальну дошку М. Міхновському. У вересні 2007 р. у Львові на фасаді будинку № 1 по вул. Костюшка, де зупинявся Микола Міхновський, встановлено меморіальну дошку. У Львові є вулиця братів Міхновських.

2008 року в родинному селі Міхновського Турівці його іменем назвали центральну вулицю. 2013-го на подвір'ї Турівської школи встановлено погруддя. У Турівській школі є музей Миколи Міхновського.

5 квітня 2013 р. в м. Прилуках на будівлі гімназії № 1, яку 1891 року закінчив Міхновський, відкрито меморіальну дошку М. Міхновському. Меморіальна дошка М. Міхновському є і в м. Лохвиці (її встановив адвокат Олександр Панченко).

17 травня 2016 р. вул. Ганни в Харкові перейменовано на вулицю Миколи Міхновського.

27 травня 2017 р. в Полтаві відкрито меморіальну дошку на будинку, у якому Міхновський уперше виголосив доповідь "Самостійна Україна".

Бронзовий пам'ятник Миколі Міхновському навесні 2008 р. поставлено на центральній алеї Байкового кладовища (ректор МАУП Георгій Шокін, за сприяння Історичного клубу "Холодний Яр"). 2016 року вандала "обезголовили" погруддя і вкрали. Зловмисників не знайдено і не покарано.

8 вересня 2017 р. встановлено новий (гранітний) пам'ятник – зусиллями Історичного клубу "Холодний Яр", ВО "Свобода", Національного корпусу, "Правого сектору" та багатьох безпартійних жертводавців (скульптор Дмитро Бур'ян).

22 вересня вандала пошкодили погруддя Міхновського, але вже 2 листопада його відновлено зусиллями Дмитра Бур'яна і Романа Ковалю. Зловмисників не знайдено і не покарано.

20 листопада 2020 р. в смт Згурівці Київської області поставлено пам'ятник Миколі Міхновському (скульптор Дмитро Бур'ян, організатор Валерій Мартишко – члени Історичного клубу "Холодний Яр"). Вулиці М. Міхновського є в 9 обласних центрах (Дніпро, Івано-Франківськ, Львів, Кропивницький, Одеса, Чернівці, Чернігів, Суми, у Сумах є й провулок М. Міхновського). Є вулиці Міхновського в Бершаді, Броварах, Винниках, Долинській, Корсуні-Шевченківському, Кременчуці, Новому Бузі, Звягелі, Первомайську, Прилуках та Стрию. Від 8 грудня 2022 р. у столиці є бульвар Миколи Міхновського.

Але обласних центрів в Україні більше, ніж дев'ять. Та й інші міста заслуговують на те, щоб у них з'явилися вулиці, бульвари чи площі Миколи Міхновського. А ще хоч, щоб у ЗСУ з'явився батальйон ім. Миколи Міхновського, творця українського війська. Дасть Бог, з'явиться й художній фільм про Миколу Міхновського – "Апостола української державності".

"Українська нація мусить добути собі свободу, хоч би захиталася ціла Росія!" – казав він.

Друже Миколо, дякую, що Ти формував нас, заповів ідею і досі твоїх колони українського козацького війська!

Хто хоче стати співорганізатором вшанування Миколи Міхновського, зголошуйтесь! Слава Миколі Міхновському!

Роман КОВАЛЬ, голова оргкомітету із вшанування Миколи Міхновського

ЗСУ ВИКОНУЮТЬ "ЗАПОВІТ" ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Зараз збувається пророцтво Генія.

На початку 2000-х, коли я працював у Мінську, мене якось запросили на творчу зустріч в одну з бібліотек. Говорили про українську літературу та білоруську, про переклади. А коли дійшло до читання поезій, серед інших я прочитав свій чотиривірш про Шевченка та Пушкіна:

Один, як про найвищу нагороду,
Люб'язним довго мріяв бути народу.
А другий – без ніяких нагород –
Був сам народ

Реакція присутніх виявилася несподіваною: люди, а в залі була переважно молодь, підвелися і стоячи аплодували цим рядкам. Вони зрозуміли відмінність між салонним російським поетом і українським Генієм.

Ми немарно називаємо Тараса Шевченка національним Пророком.

25 грудня 1845 р. Кобзар написав у Переяславі свій знаменитий "Заповіт":

...Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу... отоді я
І лани, і гори –
Все покину і полину
До самого Бога
Молитися...

І далі:

...Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Воло окропите...

Зараз – завдяки нашим Збройним силам, завдяки волі українців назавжди скинути ярмо й порвати московські кайдани – збувається пророцтво Генія.

Сергій БОРЩЕВСЬКИЙ,
перекладач

ВІЙНА ДО ПЕРЕМОГИ

Навіть у разі ядерного удару РФ 89 % українців хочуть продовжувати боротьбу – опитування, проведене Мюнхенською конференцією з безпеки.

Крім того, для 85 % опитаних відхід Росії до лінії фронту на

24 лютого не був би прийнятною підставою для припинення вогню.

Для переважної більшості обов'язковим є повернення Донбасу та Криму.

Tagesspiegel

ДОПОМОГА ДРУЗІВ

Історичний клуб "Холодний Яр" щиро дякує козакам і козачкам відділу УККА на Лонг Айленд (США) за фінансову допомогу нашій "Незборимій нації" в розмірі 500 ам. доларів.

Дякуємо особисто і Степанові Куніцькому за шляхетну ініціативу.

Нам допомога справді потрібна. Разом переможемо. Козакам і козачкам слава!

ПОРАДА АНДЖЕЯ ДУДИ

Анджей Дуда порадив Зеленському прийняти капітуляцію Росії в Переяславі. "Володимире, коли ви переможете Росію, коли

росіяни прийдуть на колінах підписувати мир, тоді ведіть їх до Переяслава, нехай там вони підпишуть з вами мир".

КОЛИ ЗАКІНЧИТЬСЯ ВІЙНА...

Коли закінчиться війна,
Я розцілю всі ікони.
Присяду в хаті край вікна
І буду чути церковні дзвони.
І буду глядити лице.
Сльоза покотиться – піймаю.
І кожен клаптик чебрецем
В душі своїй повистеляю.
І я наплачусь досхочу.
Сльозами вмюю всі могили.
Зварю відвар із перстачу
І вип'ю келишок для сили.
І вип'ю другий, щоб від ран
Не залишилося і сліду.
Наллю наливки повний збан
І понесу її сусіду.
Ми будемо удвох мовчати.
Хміліти разом й тверезіти.
Ми будемо пошепки кричати
І в небо кидати жовті квіти.
І сині айстри розвітуть
На полі битви під Херсоном.
Червоні маки проростуть
Під Києвом над збитим дроном.
Коли закінчиться... Коли...
Усі говорять, що нескоро.
Але готую я столи

І промовляю – скоро, скоро.
Ще день, ще ніч. Та й ще зима.
А там весна і перші грози.
Коли закінчиться війна,
Я вам нарву букет мімози...

Галина ПОТОПЛЯК

Цитата дня

БУТИ УКРАЇНЦЕМ ЗАРАЗ – ЦЕ БУТИ ГОТОВИМ ПОМЕРТИ СЬОГОДНІ І МАТИ ПЛАНИ НА ЗАВТРА!

Олег ФИЛИК

ВЕЧІР З НАГОДИ 100-ЛІТТЯ ПОВСТАННЯ

27-ТІ ВШАНУВАННЯ ГЕРОЇВ ХОЛОДНОГО ЯРУ ЗАПЛАНОВАНО НА ЧЕРВЕНЬ

9 лютого 1923 р. в Лук'янівській в'язниці в м. Києві вибухнула повстання ув'язнених борців за волю України...

На початку свого виступу ініціатор вечора пам'яті Роман Коваль згадав "незлим тихим словом" Юрія Горліса-Горського, який зберіг для нас славні імена отаманів Холодного Яру і Чорного лісу, захопив романтично збройної боротьби ціле покоління українців у Галичині, а згодом і на Великій Україні, вилекав покоління борців, серед них і сотенного УПА Мирослава Симчича та кулеметника дивізії "Галичина" Леоніда Муху, козаків Історичного клубу "Холодний Яр", які нині борються небеса над Україною.

"Горліс-Горський перший розповів про повстання в Лук'янівській в'язниці, століття якого ми сьогодні відзначаємо, – сказав Роман Коваль. – У розповіді Горліса-Горського про арешт отаманів були неточності – він не знав про чекістську операцію «Заповіт», не знав прізвища всіх загиблих під час повстання. Цього не знали наші батьки, наші діди. Вони нам цього не передали. Але ми тепер знаємо. Про це знають наші діти і знатимуть онуки! Наша пам'ять про що подію завідує відновлення історичної пам'яті нашого народу. У цьому велика заслуга нашого історичного клубу".

Промовляли також Юрій Юзич, Владислав Карпенко, Леся Островська, козак Михайлик, Лариса Ніцой, Юрій Левченко, Євген Букет, капітан поліції Максим Лободзінський, поети Павло Вольвач, Владлен Ковтун і Василь Ковтун. Виступали геніальні музики Тарас Компаніченко, Сергій Василюк, Василь Лютий, Святослав Силенко та Михайло Гречкин.

Був продемонстрований уривок з фільму "Вони боролись до загибуні" (режисер Володимир Бондаренко) – про трагічний фінал повстання.

Під час бою загинули отамани Холодного Яру і Чорного лісу Ларіон Загородний, Мефодій Голик-Залізник, Юрій Дроботковський, Денис Гупало, Сергій Захаров, отаман Київщини Гайовий (Іван Грисюк), його помічник Михайло Куценко і "найвідданіший козак" Григорій Олійник із с. Княжичів, полковник Армії Української Держави Кость Здобудь-Воля з Кубані, козаки-холодноярці Олексій Добровольський і Корній Черкас, підпільник Іван Ляшенко з Піщаного Броду,

хлопці з Галичини – сотники корпусу СС Армії УНР Микола Опока і Михайло Турок (усього 38 осіб).

Згадали ми й козаків Історичного клубу "Холодний Яр", які полягли в боротьбі торік улітку, – Олега Куцина та Андрія Жованика. Під час вечора зібрали 3467 грн на побудову їм пам'ятників у Холодному Яру. Широ дякуємо жертводавцям!

Хто хоче підтримати нашу ініціативу, ось реквізити: ПриватБанк, 4731 2196 4692 0573, Оксана Герасимюк (секретарка проекту побудови пам'ятника Олега Куцину в Холодному Яру); PayPal (Романа Ковалю): kovalroman1@gmail.com

Минуло 100 літ із дня загибелі великих воїнів доби УНР, а ми не забули їхній подвиг. Дай Боже, щоб і герої

нинішньої українсько-російської війни ніколи не були забуті, щоб і їхній подвиг вшанували наступні покоління українців, які житимуть у Самостійній Соборній Україні.

У рамках вшанування були представлені картини отаманів Холодного Яру (художник Дмитро Бур'ян).

Вечір пам'яті українських героїв відбувся за ініціатиби Історичного клубу "Холодний Яр". Спів організатором виступив Музей Революції гідності (гендиректор Ігор Пошивайло, відповідальні за вечір – Ольга Савенко і Марина Гогуля).

Пресслужба Історичного клубу "Холодний Яр"

На фото Світлани Мирводи – Роман Коваль і Лариса Ніцой. Київ, 9 лютого 2023 р.

"Вшанування на Черкащині – це не лише урочисті заходи та музичний фестиваль, Холодний Яр – це модель ідеальної України, де навколо одухотворені, натхненні українці, палкі патріоти, для яких честь, гідність і совість – не лише слова. Тут скрізь звучить українська мова, майорять жовто-блакитні та червоно-чорні прапори, куди сягає око – рідні обличчя, не треба нікому пояснювати очевидні речі: про любов до Батьківщини, про допомогу фронту, про захист рідної землі, всі розуміють одне одного з пів слова чи погляду. Холодний Яр – це джерело та місце сили українців", – так у 2016 р. написала учасниця вшанування Марина Халперська з Харкова. Брав участь у тому вшануванні й командир ОДЧ "Карпатська Січ" Олег Куцин, творець ідеальної України. Торік, 19 червня, він загинув, обороняючи Харківщину. І ось цього року ми хочемо поставити йому пам'ятник у Холодному Яру, на найвищій його точці, на Мотринному городищі.

Відкриття пам'ятників Олега Куцину та Андрію Жованику, славним козакам Історичного клубу "Холодний Яр", стане центральною подією 27-го вшанування героїв Холодного Яру. Заплановано провести ці урочистості 17 – 18 червня ц. р. А зараз хочемо подякувати тим першим, що відгукнулися на наш заклик вшанувати командира 49-го стрілецького батальйону "Карпатська Січ" Олега Куцина. Ось ці імена: Луцан Олександр – 60 грн; Коніченко Юлія, Мостовенко Віра – по 100 грн, Грицак Андрій – 130 грн, Крохмаль Артем – 199 грн, Кулик Сергій, Кондратьєв Юрій, Ключніков Леонід – по 200 грн, Шаменко Сергій – 250 грн, Липська Анна – 300 грн, Лободзінський Максим, Босаківський Ілля, Пискач Юлія, Ференц Петро, Юркевич Юрій, Соколова Мирослава, Мохник Олена – по 500 грн,

Куценко Василь – 600 грн, Голуб Олег, Тебешевська Оксана, Девдюк Сергій, Лисий Іван, Дивнич Катерина, Михайленко Леонід, Пиріг Анатолій – по 1000 грн, Гармасій Ірина – 1500 грн, невідомі благодійники – 99,50 грн, 300 грн, невідомий благодійник із Рокитного – 993 грн, невідомий благодійник із Рокитного – 1000 грн. На пам'ятник Олега Куцину станом на 6 лютого зібрано 16731,50 грн.

У період 7 – 16 лютого пожертвували Дериж Олена, Лук'янова Валентина по 100 грн, Косицька Зінаїда – 150 грн, Куприенко В'ячеслав – 200 грн, Красильчук Галина – 250 грн, Носа Михайло – 300 грн, Титарчук Микола – 475 грн, Балюк Анатолій, Конечний Ростислав по 995 грн, Зав'язун Василь, Рак Валерій, Загорюльок Віктор, Таценко Олександр по 1000 грн, Вовканич Федір – 1492,5 грн, Криворот Любов – 2000 грн, Кізіна Тетяна – 2985 грн, Гапун Тарас – 3000 грн, Зетченко Валерій – 4000 грн, Щербина Віра 5000 грн., а також невідомий жертводавець – 99,5 грн, невідомий жертводавець – 99,5 грн, невідомий жертводавець – 100 грн, невідомий жертводавець – 995 грн, невідомий жертводавець – 1000,91 грн. На пам'ятник Олега Куцину станом на 16 лютого зібрано 29337,41 грн. Ще під час вечора пам'яті холодноярських героїв на побудову пам'ятників Олега Куцину та Андрію Жованику зібрано 3467 грн.

Хто хоче підтримати нашу ініціативу, ось реквізити: ПриватБанк, 4731 2196 4692 0573, Оксана Герасимюк (секретарка проекту); PayPal (Романа Ковалю): kovalroman1@gmail.com

У цей день плануємо відкрити також пам'ятник командирові V Легіону Андрію Жованику. Скальтор обох пам'ятників знаків – Ігор Семак із Прикарпаття. Ось координати оргкомітету для збору коштів на пам'ятник Андрію Жованику (очолоє його Арсеній Білодуб): реквізити ГО "5 ЛЕГІОН" (грн): ЄДРПОУ 40776214, IBAN: UA38305299000002600406230457. Карта Приват: 4246001002833899. PayPal: Legio.five@gmail.com

Роман КОВАЛЬ, Леся ОСТРОВСЬКА, Богдан ЛЕГОНЯК, співголови оргкомітету побудови пам'ятника Олега Куцину

ГЕЛЕНА ОСТРЯНИЦЯ БАЖАЄ УКРАЇНІ ВСЬОГО НАЙКРАЩОГО

Дочці Івана Полтавця-Остряниці Гелени торік 31 липня виповнилося 100 років, а ми її не привітали...

12 жовтня 2015 р. ми разом з Віктором Моренцем відвідали пані Гелену в Мюнхені, у будинку для літніх людей. Пані Гелена жила в окремії кімнаті – з меблями, портретами та книжками зі своєї квартири, з усіма вигодами та великими вікнами, через які видно красивий парк. Звичайно, ми порушили її тише життя... Гадаю, що її серце відкрило 10 світлин, зокрема й родинних, які я їй показав. Більшість із них вона побачила вперше, деякі мала. Її обличчя осяяла сумна усмішка: так, це я в дитинстві, так, це моя мама, так, це мій батько, як давно це було!

Народилася вона 31 липня 1922 року. Мамі було тоді 19, татові – 31... Хоч батько з народження був Полтавцем, але дружині й дочці дав і "доточення", насправді родинне, прізвище – Остряниця. Повне ім'я дочки – Helena Poltavetz von Ostranitz. Батько називав її Льюлою, але німцям важко вимовити оте м'яке "Льюля", тож дочка отамана каже "Лола".

Української мови Полтавець-Остряниця дочку не вчив, але роз'яснив, що Україна і Росія – це різні країни, різні народи. Звичайно, намагався прищепити дитині любов до своєї Батьківщини: на деяких світлинах Лола в українському строї. У ньому вона виконувала й танці. Ці світлина я також перифотографував.

Пані Гелена була до нас привітна і сердечна.

Коли я вів розмову, Віктор Моренець сидів осторонь і намагався конспектувати розмову та враження. Ось його оцінка дочки Полтавця-Остряниці: "Спину тримає прямо. Мова чітка. Ввічлива. Відчувається порода. Обличчя чисте. Видно, що стежить за собою... Гарно зберглося волосся. Рухається швидко. Легко встає з крісла і сідає. Доброзичлива. Розмовляє усміхаючись. Знає слово «черкеська». Очі уважні. Красиво жестикулює. Трохи покручені пальці (мабув, ревматоїдний артрит)". На них і я звернув увагу, коли цілував її руку...

Пані Гелена показала товстенку книгу Герди Вальтер, у якій є розділ про Івана Полтавця-Остряницю. У цей розділ перифотографував і згодом опублікував уривки з нього в новому своєму номері про Полтавця-Остряницю в газеті "Незборима нація".

Прощаючись, я навмисно залишив на старовинному бюро світлин, які привіз з України. Ми з пані Наталкою Зубенко і Віктором Моренцем уже стояли в коридорі, збираючись іти. Несподівано вийшла пані Гелена. Вона простягнула мені світлинки:

– Ось, ви забули...

– Та це я для вас залишив.

Пані Гелена усміхнулася. Звичайно, вона хотіла, щоб світлинки залишилися в неї, але ж я не сказав, що їх дарую. Пані Гелена не могла взяти чужого, навіть якщо це образи дорогих їй людей. Ця деталь засвідчує її шляхетність – вона як гетьманського роду! Рід веде від Якова Остряниці (Острянина) – гетьмана нерестрового козацтва в 1638 році.

І ось я 5 лютого отримав з Мюнхена листа від Наталки Зубенко, "нашої людини в Мюнхені": "Добрий день, вельмишановний пане Романо Ковалю! Шойно тепер, пару хвилин тому, розмовляла я з Геленою Остряницею і переказала їй Ваші щирі вітання. Вона дуже потішилася і переказує Вам її щирі вітання навзаєм і бажає Україні всього найкращого."

Сказала мені, що в такому віці (100 років!) жити не так уже то і радісно, але тишиться, що її світлий розум її не покидає в цьому віці. Вона вже є у візочку, бо пару років тому впаде і зламала стегно. Мала операцію. Коли я її останній раз відвідала 31.07.2022 року, то вона вже була у візочку...

Ось така історія про Гелену Остряницю – дочку ад'ютанта Гетьмана України, холодноярського отамана Івана Полтавця-Остряниці.

Дай Боже їй здоров'я!

Роман КОВАЛЬ
На світлинці Наталки Зубенко – Віктор Моренець, Гелена Остряниця і Роман Коваль. Мюнхен, 12 жовтня 2015 р.

У КОРОСТИШЕВІ ВШАНОВАНО БОРЦІВ ЗА УНР

27 січня в Коростишіві Історичний клуб "Холодний Яр" квітами і піснями вшанував Марусю Соколовську. До пам'ятного знака отаманши Марусі, який позаторік створив скульптор Віталій Рожик, прийшли й місцеві просвітяни, бібліотекарі та краєзнавці. Бандурист Святослав Силенко сердечно виконав пісню про Марусю Соколовську, а лірник Михайло Гречкин заспівав пісню "О Україні! О люба ненько!" (сл. Миколи Вороного, муз. Ярослава Ярославенки). А бас у Михайла знаменитий! На спів почали сходиться люди, що гуляли в парку...

Після того гості пішли на вулицю Святотроїцьку, 18 і покладали квіти на місце загибелі отамана Олекси Соколовського. Це місце показав місцевий краєзнавець Володимир Слівінський. Він же розповів і свою версію загибелі отамана. Вказав і прізвище вбивці – Іван Шуренко.

Вшанувавши брата і сестру Соколовських, гості пішли до Коростишівської публічної бібліотеки, де презентували книгу про участь коростишівців у боротьбі за Українську Народну Республіку. Книжка вийшла в бібліотеці Історичного клубу "Холодний Яр" (серія "Видатні українці"). Епіграф книги: "Юнаки-артилеристи з Коростишева – романтики з гарячими серцями. Їх треба згадувати поруч із крутянцями, адже це одне – золоте! – покоління дітей Української революції!"

Представили книгу Роман Коваль, автор ідеї і мейєнат Максим Коляденко, бандурист Святослав Силенко та лірник Михайло Гречкин. Потім Роман Коваль запропонував місцевій владі вшанувати героїв книжки в назвах вулиць та площ Коростишева, зокрема українську вчительку Євгенію Барцал, яка через переслідування ЧК змушена була покинути Батьківщину; коростишівського семінариста, командира легкого бронепотяга Осадного корпусу Січових стрільців "Гетьман Дорошенко" Івана Коцюрбу; воєжа Армії Української Держави Сергія Липського, розстріляного більшовиками; Трифона Міненка (гармаш 1-ї батареї Січових стрільців, козак 1-го кінного полку Чорних запорожців Армії УНР, стрілець Організації народної оборони "Карпатська Січ" у 1939 р.); старшину Запорозької дивізії Армії УНР Гліба Нішкевича; командира 4-ї батареї артилерійської бригади Осадного корпусу Січових стрільців Олександра Пилькевича, отамана Олексу Соколовського, сотника Армії УНР Дмитра Солов'я; коростишівського семінариста, коменданта 7-ї батареї 1-го гарматного полку Січових стрільців Сергія Якименка. Роман Коваль запропонував також назвати одну з вулиць міста іменем героїв-семінаристів.

Патріотичним і змістовним був виступ заступника мера Коростишева Сергія Бондарчука, який пообіцяв врахувати думку науковців і діячів культури Історичного клубу "Холодний Яр".

Неповторне враження на учасників вечора пам'яті героїв справили музики. Ось як про їхній внесок у вшанування борців за УНР відгукнувся журналіст Спілки молодих журналістів: "Пісні в їхньому вико-

нанні стали окремою сторінкою і залуговують на окремий допис, однак поєднання суто епічних виступів на історично-краєзнавчу тему з музично-поетичним супроводом зробило свою справу: від першої хвилини зустрічі-презентації і до її завершення в залі панувала унікальна атмосфера зустрічі з рідним, воскреслим із пам'яті..."

Михайло Гречкин потужно виконав білоруську народну пісню (в перекладі на українську) "Про битву під Оршено" (про перемогу об'єднаного українсько-польсько-білоруського війська над московським), а також "Йде січове військо (сл. та муз. Михайла Гайворонського) та пісню "Україна" гурту "Nokturnal Mortum". А Святослав Силенко представив ліричні пісні "Про Марусю Соколовську" ("Ромен жовтий цвіт ружовський"), "На Крути" (сл. Олекси Кобця, муз. Миколи Литвина) та пісню про добровольців "Чи то гримить" (сл. і муз. Романа Купчинського).

Учасу зустрічі взяла директор Публічної бібліотеки Людмила Похрун, начальниця відділу культури Олена Хмельова, краєзнавець Володимир Слівінський, вчителі та учні коростишівських навчальних закладів. Максим Коляденко, коштом якого вийшла книжка, зробив ще одну добру справу – закупив для Коростишівської публічної бібліотеки понад десять книг Історичного клубу "Холодний Яр".

Краєзнавець із сусіднього Брусилівки Володимир Святненко в рецензії на книгу "Житомирщина в боротьбі" написав, що ця книга "повертає із забуття імена синів і дочок нашого славного козацького краю, представляючи їх національним ідеалом українства".

Те саме можна сказати і про книжку "Коростишів у боротьбі за УНР".

Тепер сучасне покоління коростишівців може стати поряд зі своїми шляхетними предками.

Коростишівським козакам слава!

Історичний клуб "Холодний Яр"
На світлинці Оксани Герасимюк – Максим Коляденко, Святослав Силенко, Михайло Гречкин, Роман Коваль та Олена Хмельова.

“КОЛИ РОЗМЕЖУЄМОСЬ ІЗ МОСКВОЮ...”

ДО 150-ЛІТТЯ МИКОЛИ МІХНОВСЬКОГО

Коли підготовче віче з дня 19 березня (6 березня за ст. ст. – Ред.) [1917 р.] з його 211 учасниками вважали ми, як на початок, задовільним, то Установче віче, яке на год. 18 дня 22 березня (9 березня за ст. ст. – Ред.) збирало учасників у числі поверх 4000, виглядало вже грандіозно. Величезна зала, натурально, не могла вмістити всіх прибулих, і вони заповнили – обсадили всі вікна, двері, стояли у прилеглих коридорах, на сходах і т. ін.; від деяких частин люди прийшли організовано – по яких 100 – 150 душ і під командою своїх офіцерів... (..)

Далі згідно з наміченою програмою віче вибирав “Організаційний комітет по формуванню українського національного війська”, і йому, на внесок секретаря віча поручника М. Міхновського, доручче: в першу чергу приступити до сформування полку ім. Гетьмана Богдана Хмельницького.

Трудно мені скромними засобами слова зобразити той вибух ентузіазму, з яким прийнято віче якийсь поручника Міхновського! Це була оргія оплесків, гураган окликів – це був якийсь шал захоплення...

Ледви що по темі вибухові зала заспокоїлася, забирає слово прапорщик [Лев] Ган і просить, щоб його вписати в ряди Богданівського полку; майже одночасно просить слова творець українського театру М. [Іокола] К. [арпович] Садовський, який просить про те саме, що Ган.

– Молодший, і через те мене випередив, – пояснює М. К. Садовський, показуючи, на Гана...

Десятки разів був я свідком блискучих тріумфів М. К. Садовського на сцені, коли його викликають сотні захоплених його грою глядачів, але готов нині твердити, що стихійно-сильне привітання, яким прийнято віче М. К. Садовського й прапорщика Гана, як перших добровольців Богданівського полку, то навіть для М. К. Садовського, що до оплесків-тріумфів звик, по силі свого виразу було несподіваним – від зворушення не міг промовити слова, а на очах заблистіла йому... зрадлива сльозинка.

Приклад прапорщика Гана й М. К. Садовського поділав на аудиторію, мов якась зараза, бо з усіх кінців сали почали просити слова – зголошуватися до Богданівського полку.

Щоб заспокоїти сально та не порушити наміченого порядку, провів віча для реєстрування добровольців зараз же виділеною поборову комісію. (..)

Точочасний персональний ад'ютант командуючого військом Київської округи ргітмайстер (ротмістер – Ред.) Сахно-Устимович Олександр (нині проживає на Крем'ячечині) віддає до диспозиції Організаційного комітету два особові самоходи штабу округи і в імені старшин та писарів-українців, що в тому штабі служили, пропонує широку допомогу в справах потрібних друзів до всякого листування і в першу чергу забирає до видруккування ухвалу на обидвох вічах постанову (Олександр Сахно-Устимович – ад'ютант командувача Київським військовим округом Миколи Ходоровича, а у 1918 р. – гетьмана Павла Скоропадського. – Ред.). На другий день доставив її особисто, видруквану в накладі 30000 примірників... (..)

Настрій аудиторії підносилося до найвищого ступеня, коли після цього заклик, на знак поручника Міхновського, хор гремить “Ще не вмерла! Оклики “слава”, здавалося, зірвуть стелю. Одного слова вистарчало б на те, щоб уся ця кілька тисячнута масу післати на смерть за Україну!

І от, у цю хвилину незабутню, ледви щухло-вляглося захоплення, як виступає М. [іхайло] Єремів, у той час студент... У спосіб зовсім не до речі, всупереч програмі й здоровому глуздові, по всіх приписах ес-єрської “мудрости”, пропонує присутнім “землю й волю”. Шодо війська, то ширі радить, бо й сам у те ширі вірить, що для України військо зовсім

такі непотрібне чи, навіть, зайве, як велика “стаття видатку” і т. ін. Радить “перекувати штики на плуги”, бо ж тепер, мовляв, усе буде якнайкраще! Бо ж прийшло “царство демократії”, яке нікого кривдити не буде, всі помилки направить, болі-терпіння утишить-затамує, тертя й непорозуміння лагідно усуне і всяке зло знищить! Словом, ніхто нічого не роби й чекай на “манну з неба” від демократії...

Я вже тремтів при думці, що осягнений перед тим настрої високого підйому згине-пропаде без сліду. Безпорадно, хоч старався того не показати, поглянув на М. Ів. Міхновського раз, поглянув вдруге... А той – дивиться крізь Єремієва кудись у далечині і, здається, що нічого не бачить, але відчуваю, що все бачить, усе чує і до чогось готується...

Єремів скінчив, і я із жахом чекаю: як же прийме його слова аудиторія? Таке очікування хоч тривало якусь, може, пів-секунду, видалося мені вічність. І от тут показав себе М. Ів. Міхновський! За цю дову пів-секунду показав мені очима на Єремієва, якимсь неуловимо, теж одним тільки очима, всміхнувся й, не давши аудиторії зреагувати на слова Єремієва, поприсів слова.

Уже в самій барві його голосу відчували всі, що зараз почнеться щось незвичайне, що впадуть слова, яких ще ніхто не чув. (..)

Не можу, як і всі присутні, відірвати від Міхновського очей – високий, кремезний, очі горять надхненням і сильною волею, прониують наскрізь – при[й]няв виклик і зараз дасть відправу... (..) І почалося!.. Слухаю... Власним ухам не вірю. Міхновський розхвалює Єремієва – його мудрість нещоденну (тут: небуденну. – Ред.), його безперечне знання людей й обставин, його небуденну здібність відчувати найістотніше, передбачати події грядущі... (..) Єремів аж сяє і, здається, аж підостає! А Міхновський далі виспівує йому такі дитирамби, що... аж ніхто нічого не може зрозуміти, бо ж Міхновський не на жарг починає розхвалювати всю “програму” Єремієва – “землю з волею”, прекрасну, добру, мудру, справедливу демократію – розхвалює речі й діла цілком протилежні тим, для яких збиралося віче! І... коротесенька павза – так ніби для того, щоб набратися повітря і після неї дещо протягнути, здавалося, зовсім-зовсім таке невинне “але”, після якого знову, цим разом дещо довша від попередньої, павза...

Під час цієї другої павзи якимсь незвичайно підморгнув Міхновський вусом і якимсь незвичайно, якимсь хижо блиснув у нього в очах такий веселий і такий лукавий-лукавий вогник... Видно було, що всю цю майстерно переведену і майже невловиму гру-павзу... аудиторія відчувала. Бо голови у людей настроєно підвелися, груди повніш набрали повітря, а в кожих очах відгадати було можна напружене бажання довідатися, що ж то буде по тому “але”...

Серед напруженої тиші Міхновський починає... То була промова, що рівної їй по силі й красі, не доводилося мені чути, ні раніш, ні потім... (..) Випростувався і став ніби ще вищий... Голос – мужній, лагідний баритон. Мов якась незриме проміння пронизує той голос всю істоту слухача, впливає сам по собі, одним своїм тембром, барвою своєю – незалежно від слів і змісту. Очі, міміка, жест – ілюструють кожне твердження – підсилюють, заперечують, наказують... Недосяжний артизм і незрівняний запал, щирість і простота! Незрівняна техніка володіння словом – уміння виразити словом всі відтінки (відтінки. – Ред.), всі відтінки й нюанси людського почуття – від ніжної лірики до нестримного обурення, сарказму й гніву... Гарна українська мова, пересипана гострим, як вогонь, нещадним дотепом... А над усе – знання людської душі, зокрема української душі... В загальному – нерозривний контакт із аудиторією, постійне панування над її увагою.

Починає спокійно, урочисто: – Прийшла довождання, благословенна революція. Віднині кожен є паном-господарем своєї долі – і вся громада наша і кожен з нас... Можемо тепер жити, не як хтось накаже, а як власний розум порадить, власне сумління підкаже. Та не сама зі себе революція зродилася і не з неба високого впала. А принесло її – власною кров'ю, гарячою кров'ю здобуло-зросло – озброєно вояцтво! Преславний лийб-гвардієць Волинський полк! Не який інший, а наші брати, з крові-кості наші, рідні діти! Це вони, наші брати, чужих царів неситих з трону повалили, волю-долю золотую нам принесли! На своїх багнетах! Не з голими руками, як у 1905 році, на ворога пішли! Прийшла революція! Надію принесли! На Землю! На нашу Землю! На ту землю родючу, ме-

дом-молоком пливучу, що діди-прадіди наші споконвіку посідали, потом-кривавицею тяжко обробляли, від ворога чужого, татарина, москвина до загину боронили й нам у спадку залишили... Прийшла надія на ту землю нашу, яку москаль-ледащия, дармоїд-нероба у дідів-прадідів наших гвалтом-силою, підступом-зрадою одняв, своїм поспакакам неситим, барам московським на ласеє журивання дав. І землю цю предковичну, нашу землю зайда-чужинцею донині ще посідає, сам не оре й не сіє, а жнива багатії збирає, а дітей наших – на чужій краї, між чужі люди, до Сибіру холодного, до Туркестану палючого, на злидні-бідування висилає! Як же нам своє добро батьківське... назад, повернути? – Тільки під захистом власної збройної сили зможемо землю нашу від нероби-заїди відібрати й правдивому господарю – народові нашому, українському народові, передати! А де ж тее військо? Де наше військо, що нас і дітей наших боронити буде? – М. Міхновський обводив аудиторію очима і сам на власне запитання відповідає. – Нема того війська, нема! Так мусимо його створити!..

Чи ж не козацькі ми діти, чи не козацькі сини? А прикладу, як ту волю здобувати від ворогів неситих хіба не маємо, хіба Волинський полк того нам не показав?!

Та ще того мало, щоб волю здобути! Треба її при собі втримати від ворога, що на неї зуби точить, боронити-захистити!..

Де ж нам, панове-браття, тої сили взяти, щобі Рідну Землю в пригоді-напасті відстояти? Сила ця – ми всі! Козацькі діти й самі козаки! І хай спробує ворог, чого наша сила – чого ми самі варти!

Не потребуємо нікого воювати. З добрими сусідами у добрій згоді хочем по-сусідськи проживати... А з лихими... дамо собі й з лихими раду!

Охоче послухаємо, яке слово – добре чи лихе – скаже нам московська демократія, чи як вона сама себе називає, російська. І коли слово її буде добре, коли слово те не розминеться з добрим ділом, як нераз у бувальщині нашої траплялось, то добрий сусід й від нас лихого не побачить. Але... Прадіди наші москаля доволі знали! Про цього приказки не дурно поскладали: “Москалеві не вір, бо то звір”, “З москалем дружи, а камінь за пазухою держи”. Всі ми гаразд знаєм, що москаль – москаль! Хоч би й братом прикидався – все невіра! Та, хвалити Бога... москаль нам не пан, а ми йому не ребята! Зрештою, на добро московське не зазімаємо, бо свого доволі в полі і в коморі маємо... Але й москалям у нашій хаті верховодить не дозволимо! Тому добру пораду шановного пана-добродія (до Єремієва) – як Вас величати, пане-добродію?

Почувши від Єремієва прізвище, говорить далі.

– Так, от-тож, добрую пораду пана Єремієва – малесенький натиск на прізвище – приймаємо і коли на неї прийде нас – коли розмежуємося із Москвою, коли вкопаємо граничні стовпи й збудуємо свою хату, а на сторожі нашої правди поставимо нашу силу – наші залізні полки, то тоді... то і тоді... заліза-криці на плуги-лемеші маємо з достатком, а багнет завжди буде запорукою, що на нашій землі панує не чужа, а власна, наша воля!

І лицарям цієї волі, присланному вояцтву українському – всім нам – на віки вічні “Слава”!

Голосно розлялось по салі “слава”...

Єремів стояв... малесенький і тихий-тихий... мов би його самого й не було, а тільки його тінь... (..) Міхновський всміхався одними очима...

Вартоломій ЄВТИМОВИЧ
Дж.: Євтимович В. Військо йде. Уривок зі спогадів про березень 1917 р. в Києві. – Львів, “Українська бібліотека”, 1937.

На світлинах – Вартоломій Євтимович та Микола Міхновський.

ГРИГОРІЙ ЦЕХМІСТРЕНКО

Григорій народився в Україні, але багато років жив у Канаді, куди емігрував разом із батьками. Він син засновника агрохолдингу “Райз” Віталія Цехмістренка, який входив до переліку 200 найбагатших українців. Хлопець активно долучався до громадського життя на Батьківщині, був учасником Революції гідності. А в січні 2022 р. приїхав в Україну, щоб стати медиком-добровольцем.

На Різдво батьки Григорія прилетіли з Канади до Києва, щоб провестися разом із сином. Після цих щасливих днів у сімейному колі Григорій повернувся на фронт, у найгарячішу на той час його точку – Бахмут. Проти ночі на 15 січня 2023 р. він загинув. Його вбили вагнерівці.

“Він завжди з посмішкою йшов вперед”, – казав побратим “Акула”. “Його мужність під вогнем, стійкість до стресів, почуття гумору і людя-

ність – це те, що зустрічається не так часто. Світ поменшав без його присутності”, – написав американський журналіст Ніколас Лейдлоу.

“Я бачив багато добрих людей, але добріших за Грішу не зустрічав. Його доброта та порядність настільки безмежні, що взагалі неприйнятні людському роду, бо аж поза раціональним... Поки одні покидали Україну, він їхав на зустріч війні”, – така думка близького його товариша.

А ось свідчення Єгора Недашківського: “За декілька днів до війни Гріша оцінював армію Московії як досить потужну силу. На запитання хлопців, якщо вони такі сильні навіть тоді ти приїхав? Зустріти смерть? Він відповів, що смерть за Україну – це найкраща смерть з можливих”.

Поховали героя 20 січня у с. Чабани під Києвом. Було йому 28 років. Вічна слава!

БОГдану ЛЯГОВУ ЗАВЖДИ 19

У 19 ти з побратимами творив історію України, і найбільший твій страх – не взяти участь у війні. “Я не буду плани, – казав Богдан, вважаючи, що плани для невдах. – Мене завжди бавило, коли люди розповідають про свої плани, забуваючи, що смерть поряд”.

У 19 років він ще не встиг побудувати життєві плани, а імпровізував своїм юним життям на війні з ризиком не повернутися з бою: 100 разів ходив до чортів у пекло і повертався переможцем.

У твоїй улюбленій “Божественній комедії” 100 віршів, у яких твій герой досліджує позаземний світ від Пекла до Раю. На 101-й раз ти залишився з побратимами в Раю. Ти прочитав свою книжку та обрав найкраще місце у світі – це Рай. Аллуя!

ТИХО ПРИЙШОВ, ТИХО ПІШОВ

Бахмут. Підрозділ ДПС України. Розвідники Луганського прикордонного загону отримали інформацію про те, що велика група вагнерівців разом з “регулярами” заходять на позиції. Командир групи зважив сили, оцінив дислокацію та ризики в разі, якщо вагнерівці просунуться далі. Й ухвалив рішення атакувати противника вночі.

Прикордонники дочекались, поки рашисти трохи заспокояться та розслабляться. І, працюючи переважно з глушниками, знищили

20 найманців, а 19 рашистів поранили. Троєх окупантів взяли в полон.

Один з них представився санітаром, хоча сидів за наркотики. Мабуть, санітаром призначили тому, що вмів тримати в руках шприц.

А тепер увага: наших бійців було всього п'ятеро! П'ятеро відчайдушів, які все розрахували та зробили неймовірне.

“Фанат”, “Фікса”, “Барсік”, “Мага”, “Мрамор”, ви гідні найвищих бойових нагород!

СЛУШНІ ДУМКИ, ВИСЛОВЛЕНІ 25 Р. ТОМУ

У листопадовому номері газети “Незборима нація” за 1996 р. (ч. 21 – 22) опубліковано заяву Всеукраїнського політичного об'єднання “Державна самостійність України” “Про державне значення вшанування героїв” (автор Роман Коваль, голова ДСУ). Ось її текст:

“Коли серед народів не плекається культ власних героїв, нічого путнього з цього народу не вийде. В той же час безмірно шанобливе ставлення до героїв – найвагоміших, найвідоміших представників народу – є свідченням високого розвиненого та ефективного суспільства. Герой викликає у населення захоплення і почуття причетності до його слави, відчуття гордості за цю причетність, тобто формує сам народ, скріплює його єдність. Вшанування героїв викликає самоповагу громадян до себе і повагу чужинців до нації, яка спромоглася вилонити із себе таких видатних особистостей, тобто сприяє міжнародному авторитету держави. Культ героїв – фундамент держави, запорука її існування, приклад наслідування для нових поколінь, гарантія з'яви нових героїв, які своїми звершеннями продовжать у віках буття і славу свого народу.

Нинішні керівники Української держави не тільки вкрай мало вшановують українських героїв, вони

часто навіть не знають їхніх імен. І головне: нинішні правителі недооцінюють значення слави великих попередників, не розуміють значення державотворчого ритуалу вшанування українських героїв. Нині у Президента України є можливість ствердити нашу державу, розробивши і ствердивши Державну програму увіковічення героїв, яка обов'язково повинна включати в себе і Всеукраїнський день пам'яті героїв та побудови Українського пантеону, куди має бути перенесений прах видатних українців, могили яких все можна знайти. Місце для Пантеону є. Герої є. Треба лише рішення президента, який, прийнявши і впливши це рішення, сам стане великим. Історія України – це історія українських героїв. Коли ми почнемо писати її на державному рівні?”

Українсько-російська війна 2014–2023 рр. актуалізувала ці думки. Українських героїв почали вшановувати на державному рівні. Увічнення їхнього подвигу допомагає з'єднати наш народ у боротьбі за свою державу рідну.

Тому й летить Україною і світом “Слава Україні! Героям слава!”

Роман КОВАЛЬ, Історичний клуб “Холодний Яр” 1996 – 2023 рр.

Початок 1950-х. Навчалась у початкових класах сільської школи на Миколаївщині. Перше знайомство з віршами Кобзаря, запам'ятовувала їх легко. Одного разу в нашому домі з'явився гість – парторг із радгоспу. Його син, Володимир Жигадло, навчався зі мною в одному класі. Веселий, балакучий той гість розповідав різні пригоди. Згадував Дрогобич, де раніше працював. Тоді я вперше почула слово “бандерівець”. “А ми їх к ногтю, к ногтю!” І він міцно стиснув нігті своїх товстих пальців. “А у ніх в домах портрети Шевченка, такі націоналісти”, – додав. Після того як гість пішов, дивилась у підручнику на портрет Шевченка. Було страшно...

Наприкінці 1960-х, коли навчалась в університеті в Харкові, часто ходила до пам'ятника Кобзарю, була

ДО ШЕВЧЕНКІВСЬКИХ ДНІВ

вражена його красою та величчю. Незабаром дізналася про переслідування студентів, які прийшли до пам'ятника 22 травня. Було незрозуміло і дивно...

У 1990-х часто їздила у відрядження в Санкт-Петербург. В одній із поїздок зателефувала Тетяні Лебединській. Багато добрих слів чула про цю невтомну жінку, кандидата філософських наук, членкиню Національної спілки письменників України, яка гуртувала українців у Петербурзі. Вона відразу запитала, чи давно в місті, що встигла відвідати. Я ділилася враженнями від різних екскурсій. “А чи бачили наш пам'ятник Кобзареві, а на Смоленському кладовищі були?” – спокійно запитала пані Тетяна. “Отак ви всі, скрізь встигаєте побувати, а про шевченківські місця забуваєте...” Стало соромно... Поїхала до пам'ятника, потім на Смоленське. На камені, на місці поховання поета, горіла кимось запалена свічка. Поклала букет білих троянд. Смеркало, падав густий, лапаний сніг. Було дуже сумно...

Новий пам'ятник Тарасові Шевченкові в Конотопі спорудили в 1993 році. У перші роки незалежності місцева влада влаштувала урочисті збори громадськості до 22 травня. Квіти Кобзареві доручили покладати мені, тоді депутатці міської ради, та голові вуличного комітету, як кажуть у Конотопі, “улічкомиші”. Ідемо з корзиною квітів повз

пам'ятник Леніну. Вона почала голосно обурюватися: “К Леніну цвести перестали вазалаті. Безабразіє! Он ведь революцію організував, а што Шевченко сделал, што на колени перед ним стайоте?” Слухати мене не хоче. Доходимо до пам'ятника Шевченкові. І раптом ця огрядна дама, немов під дією якоїсь невидимої сили, спіткнулася і впала на обидва коліна. Допомогла їй підвестись. Було смішно...

Кілька років тому початок березня довелося провести на лікарняному ліжку. Розмови точилися здебільшого про хвороби. Леж бонів “гучномовець”, розповідали про Шевченка. Прислухалася, підвівшись, і моя сусідка – сухенька, маленька бабуся, що мала далеко за 80. “А як багато його віршів знала, так хотіла вчитись, але до школи ходити не довелось, бо дитинство моє розтоптав більшовицький чобіт”. І вона зі сльозами на очах розповідала про “розкуркулення” і заслання батьків та старшого брата до Сибіру, поневіряння в наймах, важке каліцтво, Голодомор. Трохи заспокоївшись, бабуся Ганна цілий вечір читала нам “Катерину”. Я була вражена...

У кожного є спогади, пов'язані з ім'ям Тараса Шевченка. Згадаймо...

Зоя ШАЛІВСЬКА, членкиня НСЖУ
м. Конотоп

ПОХОВАЛИ КОЗАКА

12 січня у Знамянці поховали Андрія Сидоренка, козака-свободівця. Після поминальної молитви отець Іван (настоятель церкви Успенія Пресвятої Богородиці УГКЦ м. Знамянка) нагадав слова Степана Бандери: “Коли поміж хлібом і свободою народ обирає хліб, він зрештою втрачає все, у тому числі і хліб. Якщо народ обирає свободу, він матиме хліб, вирощений ним самим і ніким не відібраний”.

Андрій свій вибір зробив давно: його подвір'я, де він мешкав останній час у Дмитрівській громаді, прикрашали жовто-блакитні й червоно-чорні прапори, а на фасаді господарського будинку для комуно-совків напис: “Равів до Раю не пускають!”

Андрій – активний учасник революції 2004-го та 2013 – 2014 років, брав участь у меморіальних заходах у Холодному Яру, вшануванні холодноярських отаманів Кропивниччини і багатьох інших. Йому не треба було нагадувати про обов'язок, він часто брав ініціативу у свої руки і робив гарні справи. Не раз для нашого “коша” готував неперевершено смачний козацький куліш.

Андрій був майстром на всі руки. Багато зробив для увічнення пам'яті борців за волю України, допомагав у виготовленні і встановленні пам'ятних дощок у Знамянці і в с. Плоскому нашому козаку-свободівцю Вікторіві Голому, який загинув в обороні України у 2014 році. Допомога в встановленні пам'ятних дощок у с. Богданівці холодноярському отаманові Мефодію Голику-Залізнику і в с. Цибулево Миколі Кібцю-Бондаренку.

А в очищенні сіл Знамянського району від ідолів більшовизму Андрій виявив себе як козак-характерник: ще вчора в селах “гордо” бовваніли ідоли світового пролетаріату, а вранці наступного дня – жодного боввана, тільки осиротілі постаменти і вбиті “горем” комуно-совки... і радісні обличчя Андрія Сидоренка та його побратимів.

Від 2014 року Андрій активно допомагав нашому війську. Незважаючи на тяжке захворювання, системно і самовіддано виготовляв буржуйки, консервацію, віддавав останні кошти і робив це до кінця свого життя. “Я ніколи не рахував, скільки чого вдалося передати на фронт, моя мета – щоб хлопці завжди були в теплі. Найбільше

тішити, що я можу бути корисним для наших захисників, і мрію про нашу перемогу”, – казав Андрій про свою волонтерську роботу.

Вічна слава чорнольському козакові Андрію Сидоренку!
Слава Україні! Слава Нації!
Козакам слава!

Олександр ГОЛІНЬКО, Історичний клуб “Холодний Яр”.
Юрій МАЙБОВОДА, голова Знамянської МО ВО “Свобода”, член Історичного клубу “Холодний Яр”

НЕ ШУКАЙ УДАЧУ, А ЙДИ ЇЙ НАЗУСТРІЧ

1. Очевидне оманливе і дуже сумнівне.
2. Грішити той, хто творить несправедливе, але тричі грішити той, хто несправедливо освячує.
3. Якщо не розуміють твоїх слів, поясни їх своїми вчинками.
4. Той, хто знання здобув, знає більше, ніж той, хто їх отримав.
5. Хочеш стати сильнішим – більше мовчи, бо мовчання сприяє накопиченню сили.
6. Стримуй свої бажання, щоб уникнути небажаного.
7. Найважливіший предмет в історії життя – уроки історії.
8. Справедливість вища, ніж доброта; справедливість – це вища доброта.
9. Як часто пам'ять зраджує нам з уявою!
10. Не намагайся виправити своє минуле, прагни покращити своє майбутнє.
11. Скажи істину – і тебе не зрозуміють, покажи своє справжнє обличчя – і тебе не впізнають.
12. Небезпека, страждання і випробовування – гормони духовного зросту.
13. Перетнувши межу дозволеного, почни свій шлях до межі неможливого.

14. Не бійся сміливих рішень, нерішучість – тавро невдач.
15. Переконайся сам, перш ніж переконувати інших. Переконалий більш переконливий.
16. Шукають істину і знаходять силу, шукають силу – і знаходять істину.
17. Охолоджуй свої палкі бажання. Надмірне бажання віддаляє бажане.
18. Перш ніж у себе повірити, спробуй себе пізнати.
19. Хочеш збільшити свої можливості – прагни неможливого.
20. Найдорожче в житті – довірливість, бо за неї найдорожче платимо.
21. Хочеш знати більше за всіх – учись у всіх.
22. Використовуй свої переваги своєчасно, тому що всі вони тимчасові.
23. Возлюбить ворогів своїх за те, що вони змушують вас ставати сильнішими.
24. Не шукай удачу, а йди їй назустріч.
25. Гріш ціна твоїм мудрим висловам, якщо ти не здатен керувати ними.

Андрій КОВАЛЬ, історик

РОМАН СВЕРДЛИК

“Тривожна звістка знову сколихнула Бучаччину: 29 грудня 2022 р. ми втратили ще одного Героя – 47-річного Романа Свердлика із Сороків, – йдеться у повідомленні Бучачкої міської ради. – Воїн помер дорогою на фронт, повертаючись із відпустки, ймовірно, через серцеву недостатність. Вічна шана і пам'ять захисників!”

ПЕРЕМОГА УКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ

У турецькому готелі “Royal Seginus” між гравцями українського футбольного клубу “Минай” та російського “Шинника”, які приїхали на збори, спалахнула бійка – її спричинило зауваження росіянина про некоректне ставлення до персоналу. Росіянин був нападником і відверто хамив. Він не став вибачатися, і його просто прибив футболіст

“Минай”. Потім оркестранець привів одноклубників розбиратися до представників “Минай”. Розмова переросла в бійку.

Наші були противника під музику “Допомагає ЗСУ!”. Вранці в готелі на обличчях росіян було видно сліди вчорашнього бою.

Про це розповів футбольний журналіст Роман Бебех.

ПОЛКОВНИКУ НАБРИДЛИ МЕДАЛІ

У Росії затримали полковника генерального штабу ЗС РФ Івана Мертвищева. Він вирішив перевірити військомат Раменського району Москви, зателефонував туди і повідомив, що обов'язково знайде,

до чого причетитися, навіть якщо за документами все буде гаразд. Щоб уникнути цього, полковник запропонував купити йому пральну машину, при отриманні якої і був затриманий силовиками.

КНИЖКОВА КРАМНИЦЯ “ОТАМАНІЯ”

Книги Історичного клубу “Холодний Яр” можна придбати через крамницю “Отаманія”.
Ось тут: <http://otamania.in.ua>

Редактор

Роман Коваль

Верстка

Анна Воловник

Коректор

Надія Овчарук

Інформаційне забезпечення
Микола Владзімірський,
Владислав Карпенко,
Люба Криворот

Технічний директор

Максим Селюзкін

Адреса для листування
03049, Київ, вул. генерала
Геннадія Воробйова (Кур-
ська), буд. 240, пом. 14.

Тел./факс: 242-47-38
kovalroman1@gmail.com
ФБ: Roman Koval

Редакція залишає за собою
право редагувати та скорочувати
тексти.

Видання зареєстровано 28.12.1993 р.
у Державному комітеті України
у справах видавництва, поліграфії
та книготорговельства.

Серія КВ №325.
Наклад 1000 примірників.
Видруковано 20.02.2023 р.
ТОВ “Прес Корпойшн Лімітед”
Номер замовлення 2310302

Засновник

Роман Миколайович
Коваль

ОЛЕГ КУЦИН ПОВЕРНУВСЯ В РІДНУ ШКОЛУ

У м. Тячеві Закарпатської області в лиці № 1 імені Василя Гренджі-Донського відкрито й освячено пам'ятну дошку на честь Олега Куцина. “Кума” – командира 49-го Окремого стрілкового батальйону Сухопутних військ ЗСУ “Карпатська Січ”. 19 червня

2022 р. Олег Куцин загинув на командному пункті в с. Вірнопілля під час боїв за Ізюм від прямого влучання російської артилерії.

Засновник і командир “Карпатської Січі”, у цивільному житті обирався заступником голови Тячівської районної державної адміністрації (2005 – 2006), двічі – депутатом Тячівської міської ради, був 1-м віцепрезидентом Історичного клубу “Холодний Яр” та ідейним натхненником Історичного клубу “Красне Поле”.

Олег Куцин застиг у бронзі на стіні рідної школи, де навчався і його син Тарас – боєць “Карпатської Січі”. Тарас Куцин разом із заступником командира 49-го ОПБ СВ ЗСУ “Карпатська Січ” Володимиром Гапуном узяли участь у вшануванні.

Широке коло громадськості віддали шану землякови й побратиму – духовенство, велика родина, свободівці Закарпаття – Ужгорода, Хуста, Іршави, Виноградова, Тячева, Чопа, також Києва, Тернополя, Стрия та

інші. На урочистостях виступили тячівський міський голова Іван Ковач, історик Олег Мельник з Хуста.

Заступник командира “Карпатської Січі” Володимир Гапун у своєму виступі зазначив: “Часто чуємо, що незамінних людей нема. Однак це не відповідає дійсності. Олег був з когорти тих, кого важко замінити. Українське військо втратило талановитого командира”.

Олег Куцин понад усе любив життя і Україну. Він справжній оборонець і державник. Священна війна з московським ворогом зробила його безсмертним. Життєдайна усмішка Олега з пам'ятної дошки (скульптор Ігор Семак) надихатиме молодь на священну боротьбу за Україну, якій він присвятив усе своє свідоме життя.

Ірина ГАРМАСІЙ,
Фото Анатолія Скакодуба
На фото Анатолія Скакодуба – батько Іван, син Тарас, мама Ліда і Володимир Гапун

ЧЕРЕЗ “НОВУ ПОШТУ” МОЖНА ПРИДБАТИ

Видання Історичного клубу “Холодний Яр” можна придбати через “Нову пошту” і “Укрпошту”, переказавши кошти на картку ФОП Р. М. Ковалю у Приватбанку 5169 3305 3001 3009 (якщо переказуєте з ПриватБанку, а якщо з іншого банку, то ось дані: ІПН/ЄДРПОУ одержувача Коваль Р. М. ФОП 2164918550. Розрахунковий рахунок: UA 333052990000026005026800055), а у випадку пожегертв – на картку Р. М. Ковалю у Приватбанку 5168 7554 4667 0339.

Переславши гроші, просимо через електронну пошту kovalroman1@gmail.com або вайбер +38066-211-41-85 замовити книжки, вказавши куди і кому надсилати книжки.

Номери телефонів для довідок: 067-726-30-36, 066-211-41-85, 044-242-47-38.

Ось ціни без вартості пересилки:
“Полковник Болбочан” Р. Ковалю і Ю. Юзича – 250 грн.

“Коростишів у боротьбі за УНР. 1917–1921 рр.” Р. Ковалю. – 150 грн.

“Микола Міхновський: спогади, свідчення, документи” Р. Ковалю і Ю. Юзича – 500 грн.

“Батькам скажеш, що був чесний” Романа Ковалю – 300 грн.

“Жінки у Визвольній війні: історії, біографії, спогади. 1917–1930” Романа Ковалю – 300 грн.

“Сумщина в боротьбі” Романа Ковалю, Віктора Моренця та Юрія Юзича – 275 грн.

“Здолати Росію” Р. Ковалю – 250 грн.

“Яків Орел-Гальчевський: боротьба і філософія боротьби” Романа Ковалю – 90 грн.

“Житомирщина в боротьбі” Романа Ковалю – 250 грн.

“Полубратський полк” Армії УНР Р. Ковалю, Віктора Моренця та Юрія Юзича (т. 2) – 150 грн.

“Полубратський полк” Армії УНР Романа Ковалю, Віктора Моренця та Юрія Юзича (т. 3) – 250 грн.

“Крізь павутиння змосковщення” – 150 грн.

“Історія України-Русі” Миколи Аркаса – 140 грн.

“Тиха війна Рената Польового” Романа Ковалю – 275 грн.

[HTTP://NEZBORIMA-NACIYA.ORG.UA/](http://NEZBORIMA-NACIYA.ORG.UA/)

“Незборима нація” – газета для тих, хто хоче знати історію боротьби за свободу України